

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.9, No.2, 2014, pp.447-461

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา
PROPOSED GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF DESIRABLE POLITICAL LEADERS
ACCORDING TO THE OPINIONS OF UNIVERSITY STUDENTS

นายเอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล*

Ekapum Jiemwittayanukul

รศ. ดร.จรูญศรี มาดิลกโกวิท**

Assoc. Prof. Charoonsri Madiloggovit, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา 2) เสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 802 คน และผู้นำนิสิตนักศึกษา จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยการหาความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), T-test, One-way ANOVA และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นิสิตนักศึกษาให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคมมากที่สุด 2) ตัวแปรด้านเพศ สถาบันการศึกษา อาชีพบิดา ระดับการศึกษามารดา อาชีพมารดาและความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ควรผสมผสานการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Ekapum@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: charoonsri@hotmail.com

ISSN 1905-4491

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the desirable characteristics of political leaders according to the opinions of university students, and 2) to propose guidelines for the development of desirable political leaders according to the opinions of university students. The subjects consisted of 802 undergraduate students and 8 undergraduate student leaders. The experimental instrument consisted of surveys and focus group reports. The data from the survey were analyzed by arithmetic mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test and One-way ANOVA. The data from the interview were analyzed by content.

The findings of this research were as follows: 1) the undergraduate students gave precedence to the characteristics of attitude in politics and society. 2) Gender, educational institution, father's career, mother's educational background, mother's career and the knowledge of political events of undergraduate students influenced the desirable characteristics of political leaders at a .05 level of significance. 3) The guideline for the development of desirable political leaders was to integrate formal education, non-formal education and informal education together.

คำสำคัญ: การพัฒนา/ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์/ ความคิดเห็น/ นิสิตนักศึกษา

KEYWORDS: DEVELOPMENT/ DESIRABLE POLITICAL LEADERS/ OPINIONS/ UNIVERSITY STUDENTS

บทนำ

ผู้นำทางการเมืองถือเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญระดับประเทศ ซึ่งประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับตำแหน่งนี้ หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 เพราะผู้นำทางการเมืองจะมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 80 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองมาโดยตลอดและมักปรากฏปัญหาตามหน้าหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและทุจริตการเลือกตั้ง, การทุจริตคอร์รัปชัน, ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจะพบว่าผู้นำทางการเมืองของไทยมีภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยจำเป็นต้องมีส่วนร่วมและเร่งแก้ไข ซึ่งในระบอบประชาธิปไตยต้องการให้การปกครองเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* จึงได้กำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เพราะ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้ประชาธิปไตยเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังตัวอย่างเช่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

มาตรา 87 (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้
อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

มาตรา 163 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อ
ประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5

* หมายเหตุ บทความนี้เขียนขึ้นก่อนที่จะมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 11/2557 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

มาตรา 164 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 270 ออกจากตำแหน่งได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงถือเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงออกถึงกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม และช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบและพัฒนาอยู่เสมอ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังจากหลายสถาบัน เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันสื่อสารมวลชนและที่สำคัญคือ สถาบันการศึกษา

มนุษย์เชื่อว่าการศึกษาคือสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่า 2,000 ปีแล้ว นับตั้งแต่เพลโต (Plato) ได้เขียนหนังสือชื่อ สาธารณรัฐ (The Republic) โดยกล่าวว่า “ถ้าท่านต้องการอะไรในรัฐ ก็จงบรรจุไว้ในโรงเรียน”(What you want in the state, you must put into the school) (Coleman, ed., 1965: 6)

จากข้อความดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าการจะพัฒนาการเมืองของประเทศจะต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการสอดแทรกความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ ตลอดจนการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อปลูกฝัง อบรมและถ่ายทอดความเป็นประชาธิปไตยให้สมาชิกในสังคมมีความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้อง รู้จักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง ตลอดจนทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 3)

ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ย้อนกลับไปเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว สถาบันการศึกษาได้เข้าไปมีบทบาทและเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มปัญญาชน อันได้แก่ นิสิตนักศึกษา ที่ให้ความสนใจกับระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีการออกวารสารและหนังสือที่กระตุ้นความสนใจทางการเมือง เช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษา, จุฬาสาร, วารสารสโมสรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วลัยชนทัศน์, เสียงนักศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ใน พ.ศ. 2512 เพื่อเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น การไปสังเกตการณ์เลือกตั้งทั่วไป การประท้วงการขึ้นค่ารถเมล์ การจัดสัปดาห์ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น การรณรงค์เลิกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งจะพบว่าแม้นิสิตนักศึกษาจะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็สามารถแสดงบทบาทและเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย และได้สร้างประวัติศาสตร์การเมืองของไทยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังจากเหตุการณ์สิ้นสุดลง ขบวนการนิสิตนักศึกษาก็ยังได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและเข้าไปมีบทบาททางการเมืองสูงขึ้น

ต่อมาเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มแทรกซึมเข้าไปยังขบวนการนิสิตนักศึกษา จนนำไปสู่การปราบปรามนิสิตนักศึกษาอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ พ.ศ. 2519 ก็ทำให้ขบวนการนิสิตนักศึกษาได้สลายตัวลง มีนิสิตนักศึกษาบางส่วนหลบหนีเข้าป่า บางส่วนได้กลับเข้าสู่สถานศึกษาของตน และแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะก่อตั้งขบวนการนิสิตนักศึกษาขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุน จนในที่สุดก็ต้องล้มเลิกไป นี่อาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มนิสิตนักศึกษาลดน้อยลง (จิตกานต์ ธนาโอฬาร, 2537)

เมื่อถึงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 และวิกฤตการเมืองใน พ.ศ. 2549 ปรากฏว่ามีกลุ่มนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมในฐานะผู้สนับสนุนเท่านั้น ไม่ได้มีจำนวนมากเหมือนสมัยก่อน ซึ่งเป็นผลมาจากนิสิตนักศึกษาในยุคปัจจุบันเติบโตท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จึงทำให้นิสิตนักศึกษาสนใจเรื่องความศิวิไลซ์และลัทธิบริโภคนิยมมากกว่าที่จะสนใจปัญหาความเป็นไปของบ้านเมืองและของส่วนรวม แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองดังกล่าว นิสิตนักศึกษาก็ยังออกมาเป็นพลังบริสุทธิ์เหมือนเช่นเคย ถึงแม้ว่าจะมีน้อยกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต แต่ก็ยังมีบทบาทและยังได้รับความสนใจจากสังคม (กรกมล เรืองเดช, 2554)

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ โดยเน้นไปที่ความคิดเห็นของกลุ่มนิสิตนักศึกษา เพราะเยาวชนกลุ่มนี้คือชนชั้นปัญญาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่และเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในการแสดงพลังเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำเสนอต่อสังคมไทยในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคตของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา มีขอบเขตและข้อจำกัด ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม
2. ขอบเขตของประชากรและพื้นที่ คือ ผู้วิจัยเลือกสำรวจกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองค่อนข้างมาก
3. การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในบทความนี้เป็นการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาทางการศึกษาเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในมิติอื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจนิสิตนักศึกษา และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ผู้นำนิสิตนักศึกษา

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 1,821,318 คน (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน, 2556)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดขอบเขตของพื้นที่ โดยผู้วิจัยเลือกสำรวจกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เฉพาะในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล เนื่องจากเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองค่อนข้างมาก

2.2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของยามาเน (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้ความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ 5 ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน (Yamane, 1973) แต่เนื่องจากผู้วิจัยต้องการครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิทยาศาสตร์ และ สาขามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ จึงกำหนดให้ทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเท่ากัน คือ สาขาวิชาละ 400 คน รวมทั้งหมด 800 คน

2.3 สุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามประเภทมหาวิทยาลัย แล้วจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสาขาวิชา ได้กลุ่มตัวอย่างดังตารางต่อไปนี้

สาขาวิชา ประเภทมหาวิทยาลัย	วิทยาศาสตร์	มนุษย์/สังคม	รวม
รัฐบาลและในกำกับของรัฐบาล	108	108	216
รัฐบาลแบบไม่จำกัดรับ	90	90	180
ราชภัฏและราชมงคล	142	142	284
เอกชน	61	61	122
รวม	401	401	802

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้ผู้นำนิสิตนักศึกษา จำนวน 8 คน ซึ่งครอบคลุมมหาวิทยาลัยทุกประเภท โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังดำรงตำแหน่ง หรือ เคยดำรงตำแหน่งสโมสรนิสิต นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งก็ได้ หรือ

2. เป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังดำรงตำแหน่ง หรือ เคยดำรงตำแหน่งสโมสรนิสิต
นักศึกษาในระดับคณะ ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งก็ได้ หรือ
3. 2. เป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังดำรงตำแหน่ง หรือ เคยดำรงตำแหน่งสโมสรนิสิต
นักศึกษาในระดับชมรม ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งก็ได้

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบและ
ประเมินค่า (Rating scale) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อความที่เกี่ยวกับ
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อความที่ตรวจวัดความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง
ตอนที่ 3 เป็นข้อความเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ และตอนที่ 4 เป็นข้อความ
เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ รวม 62 ข้อ แบบวัดและเกณฑ์การประเมินดังกล่าว
ได้รับการตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (Objectivity) ก่อนนำ
เครื่องมือไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
2. แบบสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นร่างแนวทาง
ซึ่งแบบสนทนากลุ่มได้ผ่านการตรวจพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขผู้ทรงคุณวุฒิไปตรวจสอบความเที่ยง
(Reliability) กับนิสิตนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชา จำนวน 60 คน และนำเครื่องมือไปเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 802
คน
2. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 8 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อความจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และมีสถิติในการ
วิเคราะห์ คือ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), T-test และ One-way
ANOVA
2. นำคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาถอดเป็นความเรียง จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา
(Content Analysis) เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของ
นิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัยคุณลักษณะทางการเมืองที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ คุณลักษณะทั่วไป ด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อตนเอง เจตคติต่อการเมืองและสังคม ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร ด้านทักษะในการเข้าสังคม และด้านทักษะในการบริหารจัดการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ 3 อันดับแรก

อันดับที่	จากแบบสอบถาม	จากการสนทนากลุ่ม
1	ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม	ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม
2	ด้านเจตคติต่อตนเอง	ด้านเจตคติต่อตนเอง
3	ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง	ด้านทักษะในการบริหารจัดการ

จากข้อมูลในตารางพบว่า นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามและสนทนากลุ่ม ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคมมากที่สุดมาเป็นอันดับที่ 1 และคุณลักษณะด้านเจตคติต่อตนเองมาเป็นอันดับที่ 2 ส่วนในอันดับที่ 3 นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง และนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับด้านทักษะในการบริหารจัดการ

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในแต่ละด้าน

คุณลักษณะ	จากแบบสอบถาม	จากการสนทนากลุ่ม
ทั่วไป	ผู้นำต้องมีกริยาและอาการที่เหมาะสม ($\bar{X}=4.63$)	ผู้นำต้องเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ
ด้านความรู้	ผู้นำต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นผู้นำทางการเมือง ($\bar{X}=4.54$)	ผู้นำต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นผู้นำทางการเมือง
ด้านเจตคติต่อตนเอง	ผู้นำต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}=4.73$)	- ผู้นำต้องมีคุณธรรมจริยธรรม - ผู้นำต้องมีความระมัดระวังและรอบคอบ
ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม	- ผู้นำต้องมีความยุติธรรม ($\bar{X}=4.74$) - ผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ($\bar{X}=4.74$)	- ผู้นำต้องมีความชอบธรรมและความถูกต้องทางการเมือง - ผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง	ผู้นำต้องรู้จักการวิเคราะห์หาเหตุผล ($\bar{X}=4.67$)	ผู้นำต้องสามารถบังคับและควบคุมตนเองได้

คุณลักษณะ	จากแบบสอบถาม	จากการสนทนากลุ่ม
ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร	ผู้นำต้องมีความสามารถในการเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.64$)	ผู้นำต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้
ด้านทักษะในการเข้าสังคม	ผู้นำต้องเข้าใจมารยาททางสังคม ($\bar{X}=4.54$)	ผู้นำต้องเข้าใจมารยาททางสังคม
ด้านทักษะในการบริหารจัดการ	ผู้นำต้องมีความกล้าตัดสินใจ ($\bar{X}=4.71$)	- ผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรวัตถุและทรัพยากรมนุษย์ - ผู้นำต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

จากข้อมูลในตารางสรุปผลได้ ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไป นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีกิริยาและอาการที่เหมาะสมสูงสุด ส่วนนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ด้านความรู้ นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นผู้นำทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่ม
3. ด้านเจตคติต่อตนเอง นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่ม แต่นิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญประเด็นเพิ่มเติม คือ ผู้นำต้องมีความระมัดระวังและรอบคอบ
4. ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีความยุติธรรมและผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ส่วนนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น คือ ผู้นำต้องมีความชอบธรรมและความถูกต้องทางการเมือง และผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
5. ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องรู้จักการวิเคราะห์หาเหตุผล ส่วนนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องสามารถบังคับและควบคุมตนเองได้
6. ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีความสามารถในการเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้
7. ด้านทักษะในการเข้าสังคม นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องเข้าใจมารยาททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่ม
8. ด้านทักษะในการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นผู้นำต้องมีความกล้าตัดสินใจ ส่วนนิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น คือ ผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรวัตถุและทรัพยากรมนุษย์ และผู้นำต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

ตารางที่ 3 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์วิเคราะห์เปรียบเทียบตามตัวแปร

คุณลักษณะ	เพศ	อายุ	ภูมิ ลัษณ	สถาบัน	สาขา วิชา	ระดับ การศึกษา		อาชีพ		ความรู้ เหตุการณ์ การเมือง
						บิดา	มารดา	บิดา	มารดา	
ทั่วไป								✓		
ด้านความรู้	✓			✓				✓		✓
ด้านเจตคติต่อตนเอง	✓			✓					✓	✓
ด้านเจตคติต่อการเมือง และสังคม	✓			✓					✓	✓
ด้านทักษะในการควบคุม และปรับตนเอง				✓			✓		✓	✓
ด้านทักษะในการถ่ายทอด และสื่อสาร				✓						✓
ด้านทักษะในการ เข้าสังคม				✓						✓
ด้านทักษะในการ บริหารจัดการ	✓			✓					✓	✓

จากข้อมูลในตารางสรุปผลได้ ดังนี้

1. เพศ ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อตนเอง ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม และด้านทักษะในการบริหารจัดการ

2. อายุ ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

3. ภูมิลัษณ ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

4. สถาบัน ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 7 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อตนเอง ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร ด้านทักษะในการเข้าสังคม และด้านทักษะในการบริหารจัดการ

5. สาขาวิชา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

6. ระดับการศึกษาบิดา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

7. ระดับการศึกษามารดา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 1 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง

8. อาชีพบิดา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ด้าน คือ คุณลักษณะทั่วไปและด้านความรู้

9. อาชีพมารดา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเจตคติต่อตนเอง ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม คุณลักษณะด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง และด้านทักษะในการบริหารจัดการ

10. ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 7 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อตนเอง ด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร ด้านทักษะในการเข้าสังคม และด้านทักษะในการบริหารจัดการ

ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัยแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ

1.1 ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันเน้นการท่องจำมากกว่าการทำความเข้าใจ ซึ่งนิสิตนักศึกษาได้เสนอแนวทางว่า ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อลดความจำและเปลี่ยนบทเรียนที่เน้นความเข้าใจบริบทของประเทศไทย อาเซียนและโลกมากขึ้น นอกจากนี้การให้เยาวชนทำความเข้าใจกับเรื่องสันติภาพ สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม ความยุติธรรม ความขัดแย้ง และความรุนแรง จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเคารพสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย

1.2 หลักสูตร

1) หลักสูตรที่เรียนในคณะรัฐศาสตร์ไม่ได้เน้นผลิตผู้นำทางการเมืองแต่เน้นผลิตให้เป็นนักวิชาการหรือข้าราชการมากกว่า ซึ่งนิสิตนักศึกษาบางส่วนได้เสนอแนวทางว่า ควรมีหลักสูตรที่ผลิตผู้นำทางการเมืองโดยเฉพาะ โดยบูรณาการหลายๆ คณะเข้าด้วยกัน เช่น คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เป็นต้น และควรบังคับให้มีการฝึกงานทางด้านการเมือง เพื่อให้นักศึกษาคุ้นชินกับการทำงานในอนาคต แต่นิสิตนักศึกษาบางส่วนก็ไม่เห็นด้วยโดยมองว่าประสบการณ์การทำงานมีความสำคัญมากกว่า และหลักสูตรอาจจะเป็นการจำกัดกรอบของผู้ที่สนใจงานทางการเมืองในอนาคต และหากผู้สำเร็จการศึกษาไม่ได้ทำงานเป็นผู้นำทางการเมืองก็ถือว่าหลักสูตรนี้ไม่ได้ก่อประโยชน์มากนัก

2) กิจกรรมนอกหลักสูตรในโรงเรียนไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมมากนัก นิสิตนักศึกษาได้เสนอแนวทางว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น กิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียน ก็ควรอนุญาตให้ผู้สมัครติดยาเสพติดตามตึก และให้ประชาสัมพันธ์นโยบายพรรคหน้าเสาธงหรือตามเสียงตามสาย

3) การเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองไทย นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเสนอแนวทางว่าควรบังคับให้นิสิตศึกษาลงทะเบียนเรียน ในขณะที่นิสิตนักศึกษาที่สนใจงานกลุ่มไม่เห็นด้วยที่จะบังคับให้นิสิตศึกษาลงทะเบียนเรียน แต่ถ้าจะบังคับเรียนให้เรียนเป็นวิชาหน้าที่พลเมือง หรือ civic education แทน

1.3 บทบาทครูอาจารย์

บทบาทของครูอาจารย์บางครั้งก็ไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคต อาจจะเป็นเพราะ 1) ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย เช่น การเคารพผู้อาวุโส การห้ามเถียงครูบาอาจารย์ หรือค่านิยมที่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องน่าเบื่อ 2) ตัวครูอาจารย์เอง เช่น ไม่เข้าใจหรือมีความรู้ทางการเมืองน้อยเกินกว่าที่จะปลูกฝังให้กับเยาวชน หรือการขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเอง เพราะภาระงานมีมากเกินไป นิสิตนักศึกษาได้เสนอแนะแนวทางว่า ครูอาจารย์จำเป็นต้องปรับบทบาทตัวเองใหม่ โดย 1) สอนให้เด็กมีค่านิยมประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักการประนีประนอม เคารพตนเอง เคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคม 2) จำลองวิถีประชาธิปไตยในชั้นเรียน โดยครูต้องเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้อิสระกับผู้เรียน และ 3) จัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ประชาธิปไตย เช่น สภานักเรียน ชุมนุมต่างๆ หรือการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2. การศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบควรทำควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบ โดยอาจจัดในลักษณะของการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) อย่างต่อเนื่องเพื่อเติมความรู้และพัฒนาศักยภาพให้เกิดความพร้อม เปรียบเสมือนแบบทดสอบก่อนจะลงปฏิบัติหน้าที่จริง นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษายังแสดงความคิดเห็นว่าสถาบันการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ระบุอยู่ในแบบสอบถาม เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น เป็นต้น สามารถจัดอบรมผู้นำทางการเมืองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ แต่ต้องประชาสัมพันธ์หน่วยงานให้เป็นที่รู้จักมากกว่านี้

3. การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรม การทำงานชมรม การส่งเสริมจากทางบ้าน อิทธิพลข่าวสารจากสื่อต่างๆ รวมถึงสถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น สถาบันการเมืองการปกครอง ก็ควรมีส่วนช่วยส่งเสริมสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวและสถาบันสื่อสารมวลชน ให้เกิดการพัฒนาผู้นำให้มีคุณลักษณะทางการเมืองที่พึงประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายตามการนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา

1. จากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม พบว่านิสิตนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างเห็นพ้องต้องกันว่า คุณลักษณะด้านเจตคติต่อตนเองเป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์สูงสุด และโดยภาพรวมพบว่า นิสิตนักศึกษามีความปรารถนาที่จะให้ผู้นำทางการเมืองมีคุณลักษณะในทุกด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้นำทางการเมืองที่จะขึ้นมาบริหารประเทศจำเป็นต้องมีความรู้ มีเจตคติและมีทักษะในด้านต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ดี หากในอนาคตผู้นำทางการเมืองจะมีคุณลักษณะทุกด้านตามที่นิสิตนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้

2. ตัวแปรด้านเพศ อาชีพบิดา และอาชีพมารดาต่างกัน ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสฎาวุฒิ วิภาณูรัตน์ (2545) ที่พบว่านิสิตที่มีเพศ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกรัฐมนตรีไม่แตกต่างกัน นอกจากตัวแปรข้างต้นผู้วิจัยพบว่าสถาบันการศึกษา ระดับการศึกษามารดา ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาต่างกัน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อ คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน

สำหรับตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ ภูมิฐานะ สาขาวิชา และระดับการศึกษาบิดา ซึ่งตัวแปรด้านภูมิฐานะ สอดคล้องกับงานงานวิจัยของอัสฎาอุดี วิภาณรัตน์ (2545) ที่พบว่านิสิตที่มีภูมิฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกรัฐมนตรีไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตาม ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา

แนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ตัวอย่าง คือ ควรผสมผสานการศึกษาทั้ง 3 ระบบเข้าด้วยกัน คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ พบว่า ระบบการศึกษาของไทยยังพบปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ได้ โดยนิสิตนักศึกษาให้ความเห็นว่าระบบการศึกษาไทยมีปัญหาเรื่องการท่องจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) ที่พบว่าระบบการศึกษาไทยในเรื่องหลักสูตรและตำราเรียนของไทยยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงมีผลให้การเรียนการสอนตลอดไปถึงการสอบเน้นการจดจำเนื้อหา มากกว่าการเรียนรู้เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

ส่วนเรื่องหลักสูตรการเรียนในคณะรัฐศาสตร์ที่นิสิตนักศึกษาเสนอแนะว่าควรเปิดหลักสูตรบูรณาการเพื่อสร้างผู้นำทางการเมืองโดยเฉพาะนั้นไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ ลิ่มมณี (2541) ที่เสนอว่าสาขาวิชา รัฐศาสตร์ควรมีการปรับทิศทางและหลักสูตร โดยควรยกเลิกการเรียนรัฐศาสตร์แบบแยกส่วนและควรบรรจุวิชาข้ามสาขาให้มากขึ้น เพราะประเด็นปัญหาในสังคมมีตัวแปรในแง่มุมและระดับต่างๆ ประกอบกัน ซึ่งประเด็นทางการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งของประเด็นทางสังคม ดังนั้นการเรียนจึงไม่ควรให้ความสำคัญกับรัฐเป็นหลักเหมือนในอดีต แต่ควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ซึ่งก็คือการศึกษานโยบายของรัฐ ซึ่งในอนาคตคว่าน่าจะได้รับความสนใจมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

การส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่นิสิตนักศึกษาให้ความสำคัญและเสนอว่าควรจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้เกิดความเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยาตรี มาติลโกวิทและคณะ (2550) ที่เสนอว่าการศึกษาในระบบต้องให้สถานศึกษาเป็นแกนหลักในการจัดการศึกษา และควรจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะส่วนบุคคลและการอยู่ร่วมในสังคม อีกทั้งยังสามารถพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ด้วย เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียน การเลือกหัวหน้าห้อง การศึกษาดูงานรัฐสภา การเคารพกฎจราจร การวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น แต่น้ำหนักหรือสัดส่วนของกิจกรรมหรือการกระทำอาจต้องพิจารณาระดับช่วงชั้น เพศ พื้นที่ ประกอบด้วยตามที่เหมาะสม

ส่วนประเด็นเรื่องการบังคับลงทะเบียนเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองไทย นิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเห็นว่าจำเป็นต้องบังคับในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของอุไรวรรณ ธนสถิติ (2551) ที่เสนอว่าควรบังคับให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ลงทะเบียนเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเมือง แบบไม่มีหน่วยกิตแต่ต้องสอบผ่านก่อนจบการศึกษา

การจะพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคตนั้น ผู้สอนโดยเฉพาะครูอาจารย์มีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะผู้สอนย่อมเป็นแม่แบบที่ดีให้กับศิษย์ ดังนั้นครูจึงควรมีภาวะผู้นำ มีความรู้ที่ถูกต้อง และต้องส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ครูยังควรปรับบทบาทของตนเองจากผู้สอนมาเป็นผู้กำกับ ผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้อิสระกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ประชาธิปไตยที่ดีแต่นำมาซึ่งการพัฒนาเป็นผู้นำทางการเมืองในอนาคตต่อไป

2. การศึกษานอกระบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 เห็นควรให้ผู้ผู้นำทางการเมืองผ่านการฝึกอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยาศรี มาติลโกวิทและคณะ (2550) ที่เสนอว่าสถาบันต่างๆ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพระปกเกล้า ควรเป็นแกนหลักในการจัดอบรมและผลิตเอกสารความรู้เรื่องประชาธิปไตยเผยแพร่ให้ประชาชน เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการบริหารที่มีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการศึกษาตามอัธยาศัยไม่ว่าจะจากสถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันสื่อสารมวลชนล้วนมีผลต่อการสร้างและพัฒนาผู้นำให้มีคุณลักษณะทางการเมืองที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยาศรี มาติลโกวิทและคณะ (2550) ที่เสนอว่าสถาบันครอบครัว มีบทบาทในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในลักษณะอยู่ในวิถีชีวิต (Way of Life Oriented) ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมหรือการกระทำที่มาจากความตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้นก็ได้ ส่วนสถาบันการเมืองการปกครอง สามารถส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยโดยอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ (Public Focused) เช่น นำเสนอความรู้ประชาธิปไตย วรรณคดีค่านิยมประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสังคมไทยและเป็นค่านิยมร่วม หรือการเผยแพร่ความรู้โดยเอกสารประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณาต่างๆ เป็นต้น และสถาบันสื่อสารมวลชน ทำหน้าที่ให้การศึกษาควบคู่ไปกับความบันเทิง (Edutainment Based) เช่น การเสนอข่าวสารข้อมูลที่เป็นกลางและถูกต้อง การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยในรายการข่าว การโฆษณาที่ให้เห็นตัวอย่างของการทำความดีที่ส่งผลถึงคนอื่นและคนในสังคม ในรายการบันเทิง เช่น ละคร เนื้อหาควรเป็นตัวอย่างความประพฤติที่ดี เช่น คนโกงภาษีควรได้รับการลงโทษ ไม่ยกย่องผู้มีอิทธิพล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์เป็นการศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 802 คน นิสิตนักศึกษาที่สนทนากลุ่มจำนวน 8 คน จึงถือเป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในพื้นที่เดียวนั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศเพื่อให้เห็นความแตกต่างของความคิดเห็นจากนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศ

2. การศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา 8 ด้าน คือ คุณลักษณะทั่วไป ด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อตนเองด้านเจตคติต่อการเมืองและสังคม ด้านทักษะในการควบคุมและปรับตนเอง ด้านทักษะในการถ่ายทอดและสื่อสาร ด้านทักษะในการเข้าสังคม และด้านทักษะในการบริหารจัดการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาคุณลักษณะในด้านอื่นๆเพิ่มเติมด้วย

3. การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในบทความนี้เป็นการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาทางการศึกษาเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรนำเสนอแนวทางในการพัฒนาในมิติอื่นๆด้วย

4. การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ควรศึกษาจากความคิดเห็นของบุคคลหลายๆกลุ่ม ที่เป็นตัวแทนในสังคมจากทุกภาคส่วน เช่น ตัวแทนจากภาครัฐทั้งระดับประเทศ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น ตัวแทนจากภาคเอกชนในสาขาอาชีพต่างๆ ตลอดจนสื่อมวลชนและสถาบันทางสังคมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการกลุ่มนิสิตนักศึกษา

5. ในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจกับแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในระดับชาติเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเพิ่มเติมเข้าไปและอาจนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบระหว่างผู้นำทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นว่ามีแนวทางการพัฒนาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

6. ในการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพควรมีการแยกผู้สนทนากลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นิสิตนักศึกษาที่สนใจการเมืองมากและนิสิตนักศึกษาที่สนใจการเมืองน้อย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีความหลากหลายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7. การศึกษาครั้งนี้จำกัดเพียงการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังไม่ได้นำแนวทางไปประยุกต์ใช้จริง ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบของการนำแนวทางไปพัฒนาผู้นำทางการเมือง เพื่อจะได้แก้ไข ปรับปรุงและกำหนดเป็นทิศทางการพัฒนาผู้นำทางการเมืองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพล เรื่องเดช. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย: ศึกษาเปรียบเทียบกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยขององค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2556). *ข้อมูลสถิติการศึกษา*. สืบค้นวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- คนอง วัณเฒ่าแก้ว. (2555). *การกำเนิดแห่งรัฐที่ปรากฏในในอัครัญญสูตร*. สืบค้นวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/504187>.
- จรรยาพร มาติลกโกวิทและคณะ. (2550). *การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ฐิตกานต์ ธนาโอฬาร. (2537). *การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). *การจัดทำกลยุทธ์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ*. สืบค้นวันที่ 25 มีนาคม 2557, จาก <http://tdri.or.th/research/reforming-fundamental-education>.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2541). *พัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง: การปรับทิศทางและหลักยุทธศาสตร์การศึกษา (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัษฎาภูมิ วิภาณุรัตน์. (2545). *ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกรัฐมนตรีไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีความคิดเห็นของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุไรวรรณ ธนสถิต. (2551). *วิกฤตศรัทธาสถาบันการเมืองไทย: วิกฤตศรัทธาผู้นำไทย*. ใน , *การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 9 ประจำปี พ.ศ. 2551 เรื่อง รัฐศาสตร์กับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย*, หน้า 173-189. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Coleman, J. S., ed. (1965). *Education and political development*. New Jersey: Princeton University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed). New York: Harper& Row.